

IDEGEN HÁZAKBAN

BRASNYÓ ISTVÁN

TÉL

Kifordulva a fények alól a szeles sötétség irányába, az ember letér a keréknyomokról, és lépteit a láthatatlan, fekete ösvényhez igazítja — a fák koronáján holdsarló leng keresztül, s fényes pihéként sodródnak a téli ég ezerszer megfigyelt ábrái.

TAMARISZKUSZOK

A falusi templom sarkán égből szitáló téli homályban a fordulóknál szikrát vet a bankancsok vasalása. Köszönetések a sötétben, ércesen feltörő áldás-békesség fúlik bele a gallérok birkaszőrébe — és a fagyban, tavalyi növést visszafogva, a túloldaltól pattogva fülel a levegőt ráspolyozó tamariszkuszok sora.

TÚL A SZÁNTÁSOKON

A déli hóésésben lilán füstölög a tavaszi szántás. A barázdán lefelé nem jön senki: nincsenek szomszédok, nincsenek utak. Az üres térségen a szántásokon túl a lila párában nyilaznak a pihék.

CSILLAGHULLÁS

A kémények szakadatlan ontják a füstöt, s a levegőben a szél alatt messziről érezni a házak melegét, kutyák leheletét. Az érkező már hóésés hírére hozza, koldusként fordul be a fagy szagával tu-

lajdon udvarára a decemberi estén; szoktatja szemét a fényhez, hunyorog, mint akit az imént vakított el a sziporkázó, téli csillag-hullás.

NYUGATI SZÉL

Messzi utak fénycsóváitól sűrűsödik a földek felett a sötétség, s a lombját vesztett bodzabokor ágán fel-alá száll az üres rigó-fészek. Valaki megönti a kannát éjszakára, a lánccal csörtög a kútnál, és a fagymenta kávának dől, amikor a lámpát a sötét, fűtött szobába viszik, és kívülről látni lehet az ablakok fehér firhangját, ahogy a réseken befúvó fagyos szélről reszketnek.

A KONTY

Az asszony szürke fonálból harisnyát köt a lámpa sárgán világoló fénye mellett, míg az óraketyegés kemény visszhangot üt a szobában, akár a léptek a fagyos göröngyökön. Duzzadt, hidegtől szállás ujján feszesre tekerve a fonál, és meglazult, fekete kontyában erdők sötétje hallgat, erdők hava csillog.

HIDEG ESTE

A hideg estében valaki egy törött szalmaszálat gyürkél a reménytelen színűre váló ég alatt, ismerős vidéken, ahol örökös a szélzúgás. A nagy városok utcáin hasonlíthatatlanul más élet folyik, még a peremterületeken is, ahol az árkok szélén türelmes gyomok teregetik ki leveleiket. Aztán itt, a megállíthatatlanul áradó sötétben, az ember szinte nem tudja mire vélni, ha hirtelen más hangokat hall, másfajta zörejek keretezik be álmait.

SZÁLLÁSIÁK

Lapos felhők alatt szántásokon, kátyus utakon tiszta szándéktól vezérelve bandukol a távoli szomszéd, nyomát a frissen támadt szél sötét éjszakával hinti be, és csak cigarettája izzik a határtalan égen a borongós ős véletlen csillagaként.

MEGÉRKEZÉS

Fiú, aki álmában visszafordul: lassan földet érnek a házak, he-lyükre állnak a szökevény fák, és a mindent elborító, sűrű, szo-morú árnyak alatt hajnaltájt a szárkúpok közül a pusztá határba üvölt a szállás félszemű, öreg kutyája.

HIDEG SZOBÁBAN

A papírlapra szétterített dohány sápadtan parázslik, mielőtt rá-esteledne a barna bútorokra, s a befőttes üvegek vörös levében még mindig meggysemek aszalodnak. Egy távoli éjszakában egyre csak zúg a szél, a falra akasztott képen váratlanul felnyerít egy harminc éve elpusztult szürke ló, és sötét ágyából felkel valaki, hogy lámpát gyújtson, jóval hajnal előtt.

ÉJSZAKA

A léckeretű ablakból látni a fénytelen éjszakát, hallani eltévedt hangjait: ketten felelgetnek messziről egymásnak. Láng lobban a koromsötétben, nyirkos füstje világít — az utat vesztett vadász vaktában leadja lövéseit, mire a kutyák felvonítanak, és a nagy-vad riadtan fújtat felfelé a partoldalban, ahol hullámot vet a föld ragacsos, fekete kovásza.

VÁROSI TELIHOLD

Amíg a késve érkező vonat befut a márványfalú állomásra, szemben, a magas épületek felett a vörösen kelő hold teltre kere-kedik. A várakozásban senki sem érzi, senki sem látja, hogy a tá-voli lapály felől halk szél lengedez, és a fakó fényben a város idegen árnyékai motoszkálnak: csillagos mezőket rovátkáz az éj-szakai fagy.

TAVALYI KALÁSZ

A szalmakazal eldől a szélben, elfogy a tavalyi szalma: a sö-venyt fényesre sikálja a szélvihar. De az ablakok tükrében úgy lengenek a kert örökzöld fái, mintha idáig érnének a mezők, s éj-szaka az ajtón kaparászna a véletlenül kihajtott tavalyi kalász.

HIRTELEN TAVASZI NAPSÜTÉS

Az esőszemektől fénylő levegőben mintha az ég virágja hullana: szirmok sodródnak az ablakokba, és a távoli toronyban az erős szél megkondítja a párás harangokat. Délben, a ház előtt felrántva sáros csizmáját, nekifekszik a szélnek a fiú, és indul keresztül az udvaron, amelynek sarában a patanyomokból gyöngyházzsín gyomok sarjadnak, és a téglák réseiben már felismerni a tavalyi beléndek és a maszlag csenevész, mérges leveleit.

ITT MÉG OLAJZÖLDEN KEL A VADREPCE

A szomszéd mezsgyéjén az úton zöld foltokban, olajzölden üti fel fejét a vadrepce a hideg májusi ég tükrében. A bodzabokron is már vannak levelek, és két kiáltás között fészekrakáson törí sima, aranyló fejét a sárgarigó. A háborítatlan földeken, látni, mélységes nyomott hagyott az eke — egyenesre szántva, bevetve a forgó: már kínos és fölösleges minden emberi jelenlét.

HABOS LÓ

A galambdúc alatt habos lovát fékezi a fiú, és egy virág nevét, valaki nevét kiáltja. A sötétben csattogva kapnak szárnyra a galambok, s a késedelmeskedő tintakék fényben úgy áll a ház fehér falaival, mintha csupán halott lelkek lakták.

NEHÉZKES SZAVAK

Nehézkes szavaival mondja el óhaját a látogató, mondja a világba érzéseit a billegő konyhaasztal mellől. Mindenki tudja, mi járatban van, a kisgyerekek tátott szájjal figyelik mozdulatait: arany foga van — látják —, arany foggal néz szembe a fényvel — arany a gyűrűje és arany a foga, és a zsebében az óra is szín-arany.

ARANYLÓ ÉGBOLT

A jegenyefák távoli zöldje lángokban lobog, és tovaúszik drót-kerítések üres hálói felett, ahol füstöt fog a szél, és emberek haj-

longanak a korai naplementben: talpuk alatt üres indák neszeznek, s harmatot zuhog az esti harangszó. A felhőkben pap miséz, bíbor taláros, lent óriási kenderkévét cipel egy gyermek — a vizeskanna hűlő tükrében már ökölnyi csillagok rugdalnak s lebegnek el.

VIRÁGOK

Évszázadok óta egy arany lapályon át visz az út, ahol most napszámosokkal megrakva gördül hazafelé a traktor vontatta pótkocsi. Széles utcájával és törpe házaival várja a falu a munkából érkezőket: a kertekben poros virágok, melyeket talán már holnap csokorba kötve odatesznek valaki lábához a rögtönzött ravatalra.

VADLIBÁK

Az ólmos levegőben nem történik semmi, a kapuk előtt megáll az este; száraz leveleket tapogat az őszi szél, és a nyitott ajtón át egy fénysáv hasít a sötétbe. Az udvaron borona hideg vasa csörren, vége a vetésnek — a távoli földek felett kiáltásaikkal hívják egymást az alacsonyan vonuló vadlibák.

FOTÓ TÓTH

Ki mindenféle sorsok tudója — a falu fényképésze kezében lakozott, fekete dobozaival, fülében az elmaradhatatlan vattával, megáll a huzatos folyosón: arcát gyér szakáll övezi, és suttogó hangja van. Vörös fénytől vaksi szemekkel, félrefordított fejjel figyeli azt a nem szűnő mosolyt, amit érdes ujjjaival élők és holtak üres arcára retusál.

ZENE

„A muzsikusnak dalból van a lelke”, éneklí bele az éjszakába — harmonikáját szélesre húzva — a falusi zenész. Egy szaxofon is felröfög — hallani messziről a semlyékek felett váratlanul beállt csöndben, hol a nád közt most megváltatlan lelkek árnyékaival perlekedik az éjfél fekete fuvallata.

A MONDANIVALÓ

Áll a lefüggönyözött ajtó előtt — a lombok közt a hajnal szele csapdos, sötét gyümölcsök mocorognak —, és motyogja nehezen érthető szavait, mintha sohasem évülő vétkeket sorolná egyre, motyogja befelé az üres házba, melyekre csak korcs fekete kutyája emelgeti a küszöbön deresedő fejét.

A TANÍTÓ ÁTMEGY AZ ISKOLAUDVARON

Kockás kabátján felhajtva a kifakult gallért, dohánytól sárga ujjaival összefogva a földekről becsapó erős szélben, amely kiszáradt kender és széna illatát hajszolja, a tanító átmegy az üres iskolaudvaron. Látja a betört ablakokat, mögöttük a három lábú, fekete táblát, s a hosszú, kopár falat, amely előtt a vándorfényképészek évente fakó csoportképet készítenek az iskola diákjairól.

A JÁRÓR

A fekete ló a taliga előtt felveri az éjszakai út porát — tarlókra kanyarodik, barázdákban bukdácsol: semmi nesz nem hallatszik, csak ahogy a kerekek kotyognak. Hajnalban vastagon harmat zuhog, áznak benne a kukoricások, ázik a bükköny, és ázik a szójavetés; harmatos a pálinkásflaska, és a fegyver csöve is harmatos. Végül harmatosak a csillagok, és harmatos a két férfi homloka is, akikkel, félálomban, tág gyepelővel ballag a fekete ló tova.

IDEGEN HÁZAKBAN

Idegen házakban másképp ver az óra, és rosszul zárnak éjszaka az ajtók. Idegen házak udvarán körtefa suhog a szélben, és fázós köd hömpölyög lefelé a domboldalon, felhívítva a sötétet. A kerítésnél még áll valaki, más küszöbére figyel, elveszett dolgokra gondol, amiket benőtt mélyen a fű, megrágott örökre a rozsda.

ÉLET

Ezek a madarak, ezek az állatok, amelyek örökre itt hagyják nyomaikat a frissen elsimított betonlapon, és mintha örökké fújna

ez a szél, és mindegyre zuhogna ugyanannak a napnak a felejtethetlen fénye — többé nem változik semmi, nem növekszik és nem megy veszendőbe, amit oly gondosan elterveztek.

SZERELEM

Egyszerű házakban, melyeknek homlokzatán éjszaka sem alszik ki a napfény, míg a téglajárda nemzedékek lépései alatt horpadozik, kevés szó esik a szerelemről, amikor a mennyezet gerendái alatt a borzas hajokban szikrázni kezd a fésű, s a mindig egyforma hajnal már ott várakozik a küszöb előtt.

GYALOGÚT

Akik ritka napokon a földeken keresztül gyalogosan a falu felé tartanak, és ormótlan lábbelijükkel taposnak utat a harmatos vetésben — lépéseik dobbanására olykor egy-egy fogolymadár rebben fel, és a habzó kékségben széles szárnyakon lebegnek felettük a fészküket vigyázó pacsirták.

A TÁVOLI ERDŐK

Vállpántok szúrós, sárga csillagai a napsütésben — az öreg katonára, aki véglegesen leszerelt, otthont keres a lelkének. Kitérjék előtte az üres ház ajtaját, mintha üres sírját mutatnák, amin át-rágta magát a nyirkosság. Az ablakban sovány madarak ülnek, a kései tarló megkarcolja a felhőket, és távoli erdők felől zúg a szél: alatta a gazdátlan udvar őszi kórói bólogatnak.

GÉPI ERŐ

A tavasz hűvös, korán besötétedik. A lombtalan fák alatt kék színű gépek meredeznek az éjszakába. A holdsütésben szürkéllek a rügyező diófa ága, ahogy a komor és fekete pulykák súlyától mozdul, s a magas elevátor legtetején kaparász — de nincs szél, és túl, az ablakokba már sárgálló lámpafény fagyott.

DERES FŰ

Füstölögnek a kazlak, tövükben sötét vakondtúrás — ember mozdul a ködben, amerről a nedves posztó szaga száll. Galambdúc hallgat a reggeli félhomályban, és az ólak faláról sáros vakolat pereg. A deres fűben elmosódnak a nyomok, a partoldalban úszik csak ólmosan az őszi szántás.

SZÁLLÁSI KISLÁNYOK

És egy reggel majd mindent bekerítenek: a roskadozó régít kicserélik vadonatújra, s betonba ágyazzák a szürke, üres kertet. Csak a két kislány áll majd a rozszant eresz alatt, ahol többé nem fészkelnek fecskék — ünneplő kalapjuk szalagját hiába tépdesi a szél a nyitott ajtajú padlásfeljáró előtt: csak a létra halad kimérten felfelé a sötétségbe.

ZÁRT AJTÓK

Az eső egyhangú kopogásába éjjel belekongat a falióra, minden víz alá merül — nedvesen fénylenek a zárt ajtók, és a fémek hidegén megköt a rozsda. A puszta éjszaka szélesebb és hosszabb, mint a leghosszabb álom; csupasz fák hajlonganak a fekete ég alatt, és hűvösen áraszt rettegő holdvilágot a kerítésre tűzött díznókoponya.

A SZOKOTT HELY

Ez a fuldokló villózás a lakatlan házban, a poros ablakba hullott legyek szárnyain és a vetésen, mely elborítja a dombot — csak az ezüstnyárfa áll meredeken, hideg lámpaként a szokott helyén.

A GAZDA ÚJ SZEMŰVEGE

Megáll a ház előtt a holdsütésben: a falon a hold fehér létrája fénylik, rózsatövis karmol a levegőbe. Pápaszemét igazgatva megszire néz, őszi ködök holdudvaraiba, míg a föld sovány vetésein, hallani, szél seper át — szél nyitogatja a magok fagyos zárját, szél alatt leng az árva kukoricaszár.

ÉGALJ

Mikor a sok virág, mikor a jégszürke és harmatos áloé a piszkebokrok között már látszik a kertben, s egyszerre világos van, és fehérlő meztelenség hal el a szoba mélyén, akár a csillagok — felröppennek a hajnal zajai: kalászkok verődnek össze a szélben, galambok szárnya verdes, ahogy vörös pipacsával a nap a szemhátára nő a türelmetlen toporzékolásban.

SZÁRAZSÁG

A birkák gyapjába bogáncsok akadnak, a föld szúrós és keserű növényeket hajt szembe a zuhogó forrósággal. Az eliszaposodott kút körül józan férfiak álldogálnak a mozdulatlan nap alatt, magyaráznak vagy káromkodnak — hangjuk kemény visszhangot üt odalenn, a kiszáradt kút homályba szakadó, meredek falán.

A BETEG DOKTOR

Porlepte fák alatt kitömött táskáját cipelve ballag a beteg doktor, elhagyott kerékpárja napfénytől csillog odakinn, a falu rendelője előtt. Kék ég alatt gágognak a libák az út sűrű porában, és remegő kékség száll fölfelé a földről is. Az elhagyott udvarokból kutya csahol rá, kutyák csaholása kíséri végig az utcán. Az ablakok tükrében látja sovány arcát, kalapja árnyékában őszülő borostáival olyan, akár a kopár tarló, túl a falusi temetőn.

VÉGLEGES MEGOLDÁS

Mert halántékunkon megérezzük az idő szelét, végleges megoldásokon kezdjük törni a fejünket, és szószokon élünk, amelyeket saját kezűleg készítünk el, s huzamosabban mellőzzük a szeszes italokat.

De mivel végleges megoldás, s ezt rövid idő tapasztalataiból látni fogjuk, nincs, s az ember a világban csak a tulajdon bőrébe burkolózhat, felhagyunk az öröklét követelményeinek betartásával, s a legelső lakodalomba, amikor megkérnek bennünket, elállunk vőfélynek.